3 1761 03561 6572

ZHurba, Halyna
Melanka

PG
3948
Z4685M4
1922

From the Collection
of the late

JOHN LUCZKIW

МЕЛАНКА.

ЩЕДРІВКА 1922 Р.

ГАЛИНА ЖУРБА.

EX LIBRIS
ІВАНА
ЛУЧКОВА

ВИДАВНИЦТВО
С. У. Д..

МЕЛАНКА.

Melanka

ЩЕДРІВКА 1922 Р.

ГАЛИНА ЖУРБА.

КИЇВ—ТАРНІВ.
1922 р.

JAN
9

Велика подільська світлиця.

Образи, рушники, віночки зілля та калини.

В кутку сніп пшениці.

На столі сіно.

Калач на сіні.

Все залито буйним світлом із комина.

PG
3948
Z4685 M4
1922

МЕЛАНКА.

Господар сивовусий селянин в білих холошнях, білій сорочці стає на порозі з другої хати.

А воду приніс, сину?

Син років 25. Ставить повні відра на коромислі.

Приніс тату.

Господар. Сніп є... і сіно...
Тра засвітити гаску на свято.
(виходить).

Дід білий сивертий на палицю дивить-ся у віконце.

Зоря віфлеємська зійшла
сімдесят третій раз...

Невістка з немовлятком на руках.

Це стілько вам?

Дід. Виведи нас
із тьми преясна зоре!
Виведи всіх хто блудить.

Невістка. Яка ніч чудна!
Неначе темна — а прозора.

Дід. Все, що сьогодня буде,

то буде чудо...

Син. (Підходить то вікна).

Лиш прийде із землі,
а не з небес.

Дід. Га?...

Син. Бо в небесах немає вже чудес.

Господар. (Появляється знов з гаскою).

А де дівчата?

Господиня. (Не молода, красива селянка стоїть при коміні).

Чепуряться в коморі.

Дід. Звичайно як на свято.

Господар. А хлопці де?

Господиня. На дворі.

(Вбігають два хлопчики 10—12 років).

Хлопчики. Меланка йде!
Меланка йде!

Бас за дверима.

Добрий вечір, пане господарю.
Чи ви раді нам?...

Хор. Ой чи раді, чи не раді —
добрий вечір вам!

Господар. А чому ж не раді?..

Просимо.

Господиня, син, невістка разом.

Просимо! Просимо!

Входить Меланка.

Коза, Лірник, Козаки, Жид, Циган, Цар. Попереду чорнява дівчина у вишитій сорочці, в подільській запасці. Дві косі довгі. На голові віночок з волошків.—

Меланка. Виступає вперед. Кланяється в пояс.

Шедрий вечір,
добрий вечір,
своїм людям на весь вечір!
Ой я Меланка-поганка
ходю по світі блукаю,
від смерку до світанку
миленького шукаю.

Хор. Наша Меланка-поганка
мандрує з ранку до ранку,
в тої Меланки чорні очі,
вона мандрує серед ночі.

Меланка. Десь мій миленький захо-
вався,
чи з воріженьками подався.

К о з а . (Клямцає писком пританцьовуючи).

Ой так, так...
Новий рік,
най звикає
хто не звик.
Новий рік, новий знак...
ой так, так,
ой так, так.

К о з а к з доби першої Січі.

Нищили, руйнували
і царі, і пани.
Гнали, виганяли.....
Над землею віки йдуть,
а ми тут...
Ми все тут...

Ц а р. А за мною вітер свище
ураганом роки йдуть...

К о з а к з доби Дорошенка.

А ми тут...
Ми все тут...

Ц и г а н. (Стьобає царя батогом по ногах).

Плигай вище,

присядь нище,
всемогутниний царе!
Покажи як ведмідь скаче.

Ц а р. Вітер свище,
ворон краче...
Де 'закон?..
де мій трон?
Я ж цар!..

Ц и г а н. Підскоч вище!,
присядь нище,
поклонися чемно.

Ц а р. Над землею віки йдуть..
Темно мені, темно...

К о з а к. Як були, так будемо
завше тут.
Вічно тут.

Ж и д. І я буду, як і був —
там і тут.
З тим, хто дужчий
завше буду.

Г а й д а м а к а. Людська кровь,
людський труд...

Геть Іюдо!

Ж и д. Ой - ой - ой!
В моїй жмені влада!
Мудрість пошепки говорить.
не йде — лише пропоззає.
Мудрість — зрада.
Дурний гой!

(Танцює)

Л і р н и к. Діждався я свята.
Вертаю з ляцької неволі,
покинув пурпур та соболі...
лірник з могили Перепята.

Н е в і с т к а (до чоловіка)
Якась чудна Меланка ..
Неначе люде — а боюся.

С и н. Чудна Меланка..

К о з а. Новий рік.
Най звикає — хто не звик.

К о з а к з буньчуком.
Я Наливайко звуся,—
той самий що і був,
і з Лободою ми вже друзі

у України на послузі.
(протягає рýку до другого козака).

Невістка (до чоловіка).
Чув?

Син. Цить.

Коза. Новий рік, новий знак.
Буде знов
гнів і кров...
ой так, так,
ой так, так.

Невістка. Ой, скілько горя та біди!

Козак з доби першої Січі.
На воріженька пора йти.

Господар. (під вусом).
Це про комунію наче?..

Козак з доби Дорошенка.
А вжеж. В нас сила.

Господар. Де сила?

Козак. (Веде рукою по всіх).
Тут.

Господар. Гей, козаче!
З чим? (показує в куток).

Ось вила...
З вилами на скорострíл?..
(Сміються селяне).
К о з а к. Не в вилах сила
і не в скорострілі.
Г о с п о д а р. А в чім?!
К о з а к. В тім
— чого не знищить скорострíл,
що не вмира в могилі.
Г о с п о д и н я. У нашій крові,
в нашій муці!..
К о з а к. В нас сила.
Н а л и в а й к о. У злуці!
І К о з а к. Годі неволі та біди!
ІІ К о з а к. На воріженька пора йти.
К о з а. (пританцьовує).
Новий рік, новий знак.
Буде знов,
гнів і кров,
ой так, так,
ой так, так.
М е л а н к а. Горенько!
Ой горе!...

Господар. А звідки ти, Меланко!

Меланка. (До Лірника).
Грай, Вернигоро.

Лірник. Із тисячі років...
Без імен,
без титулів...
Від хатини, до хатини,
від села, до села...
Будемо -- як і були.
Із могил, із степів,
із цілої України...

Невістка. Що він співає?

Коза. Най звикає
хто не звик.
Ось на те Новий рік.

Лірник. З забуття,
із віків,
від хатини, до хатини,
від села, до села...

Коза. Чи гора, чи байрак,
від віконця до віконця,
від тина, до тина

ми несем новий знак.
Новий рік.
Най звикає, хто не звик.
Ой так, так.

М е л а н к а. (Виймає з пазухи жменю зерна посіває).

Сійся, родися
жито, пшениця
на нове жниво.
Доки ми
— доте й нива,
доки сонце
— доте й ми...
Сійся, родися...

(Посіває всю хату, йде до порога).

Г о с п о д а р. Спасибі...
вам тоже—
дай Боже!

(До сина)

Сину, проведи з хати.

М е л а н к а (зупиняється в порозі).

Йду Україну посівати.

(Виходить. Весь хоровід на неї).

Хор (за дверима).

Добра нічка, пане господарю,
спокій, щастя вам...

Більший хлопчик.

Що це за Меланка тату?

Господар. Хто його знає.

Господиня. Не бачила такої зроду.

Менший хлопчик.

А козаків багато...
та всякого народу...

Дівчина білява.

Який чудний жупан на цьому...

Більший хлопчик.

Що Наливайка приставляє?...

Дівчина чорнява.

Ні, той найперший.

Дівчина білява.

Мов витканий з золи
та глини.

Невістка. А він неначе вмерший...

Хоч і говорить і сміється,
а сам якийсь далекий...

Дівчина білява.

А може це і не Меланка—
а щось нечисте?...

Господиня. Цур, пек!

(Хреститься)

А може комуністи
піддурюють народ,
щоб потім гірш знущатись?...

Господар. Хто знає.
Теперки не вгадати
хто комуністи,
а хто нечисте...
а хто свої люде.

Дід. Все, що сьогодня було й буде
— то чудо.
Як ті небесні зорі...
як сніг.
Треба чекати суду,
за те безмежне горе,
за той над нами гріх.

Невістка. Цитьте діду.
Старший хлопчик. Так, наче йдуть.

(Слухають всі)

Дівчина білява (пошепки).
Хто?...
Дівчина чорнява. Вони.

Чути топіт у сінях.
Гуркіт, стук.
Відчиняються двері.
Ввалюється пятьох большевиків озброєних.

І большак. (Приступає до господара).
Ей, ти, старий хахол!
Що то в тебе за народ був?
Господар. Меланка.
Большак. Що за Меланка?
Що ти брешеш!
Господар. Кажу, Меланка.
Большак. Що значить Меланка?
Господар. Не чув?
Дід з кутка. Ну, то піди й спитай своєї мами.
II большак. А ти чого ворчиш,

старий куркулю?
Хоч вкритися ногами?

Д і д. Я не боюсь твоєї кулі,
стріляй.

Г о с п о д и н я. Цитьте, тату!

Г о с п о д а р. (до большаків).
Ви не помилуєте навіть,
в таке велике свято,--
все непокоїте людей.
І це ще влада!

І б о л ь ш а к. Мовчать! Я тобі свято!
Що за народ у тебе був, кажи?

II Б о л ь ш а к (приступає з рушницьою).
Петлюрівська банда?...
ти признавайся, сучий сину.

Г о с п о д а р (суворо). Кажу Меланка.

І б о л ь ш а к. Не знаю я ніякої
Меланки...
ти не крути.

С и н. (з іронією.)
Ви видно родом з України.
Ге?...

Б о л ь ш а к. Ти що?!

С и н. Нічого, догадався.

І б о л ь ш а к. Питаюся в'останнє,
що то за банда?

Г о с п о д и н я. Та же-ж Меланка.!

Б о л ь ш а к. Жовтоблакітна пропаганда,
суко!

ІІ б о л ь ш а к. Ха, ха, повстання!...
Вам хочеться повстання?...
Нате!
(Набиває рушницю)

І б о л ь ш а к (до господаря). Під стіну!

Г о с п о д а р Спокійно не рушаючись з місця.
Як повстанці —
то тра було спіймати.
Хто ж у селі,
я чи ти пан?

Б о л ь ш а к. Да, да спіймати!...
Розвіялося як туман.

С и н (насмішливо).
Було в туман стріляти.

Б о л ь ш а к. Ставай під стіну!

Н е в і с т к а. Ой!... Божа Мати!

Помилуйте хоч в свято...
в таке велике свято.

Дід. День суду.

(Хреститься).

Повинно статись чудо!
повинно статись.

(Знов дивиться у вікно).

....Ось... зараз буде.

Большак. Що цей старий?

II большак. Давай-ка його тоже.

Господиня. Старий же, як дитя,
уважте.

Дід. Суд Божий.

Большак. Кульку одну йому дать,
щоб зразу став смиренний.

Дід. (Заглядає у вікно).

Комети пливуть по небесах,
Ілля на золотих колесах
з мечем вогненим...

Большак. Ха, ха!..
він справді божевільний.

(До господині).

Як у вас свято,

то значить є що їсти.

Господиня. Пустіть чоловіка і сина,
будьте як люде.

Большак. А викуп?...

Господиня. Та буде.
Беріть що хочете!

І большак. Ха, ха... Дівчата!

Господиня. Будьте ж як люде.

ІІ большак. Треба тамтих догнати.

І большак. Що туман?

ІІ большак. Та плюнь, товаришу,
дурниця!
десь по селі вертиться,
тра пошукати.

ІІІ большак. А цих не випустити
з хати,
поки не вернем.

І большак. Хто буде стерегти?

Господиня. Та не втічуть нікуди.

ІІ большак. (не слухаючи її).
Ось ти, товаришу, і ти.

Господиня. Будьте як люде,
хоч в те велике сьвято.
III большак. Як утіче оден із цих,
то розстріляєм всіх
і спалим хату.
Второпали?
Син. Ага.

Большевики виходять забираючи з собою все зі столу та комори.

Господиня. Побий тебе сила божа!
Щоб-же ви сонця не діждали!
Невістка. І доки це так будуть
мучити народ?!
Господар. А щоб ви вік конали!
Син. Не журіться, тату,
ось швидко вже.
Господар. Ти чув?
Син. А ви не чули?
Казав-же всім не лиш мені.
Господар. Цей у гетьманськім
жупані?

С и н. Бо це ж таки наші були.
Г о с п о д а р. Ти певен?
С и н. Не може бути це обман.
Г о с п о д а р. Коли чудне якесь...
...хіба ти коли бачив
таку Меланку?
С и н. (сміється).
Розвіялася у туман...
Н е в і с т к а. А може справді?
Х о р (за вікном).
Добрий вечір,
щедрий вечір,
пане господарю!
Х л о п ц і. А це що?
Знов Меланка?!..
(Припадають до шибки. Дівчата тоже).
— А диви, диви; циган.
— І коза...
— І циганка...
— А козаків нема...
— Це вже не ця Меланка...
— Це друга вже.

— А деж сама Меланка?...
— Нема... а справді де?

Голос (за вікном).
Не бачили ви Меланки
із мужицького роду?
Не йшла сюди по воду?
Ні по греблі,
ні по мості?
Не заходила до вас в гості?

Дівчина білява. Ні козуню,
не бачили зроду.

Менчий хлопчик. Та якже ні?...

Голос (за вікном). Ой лишенько мені!
Меланку загубили.

Дівчина чорнява. А деж ти цигане мав очі,
що не доглянув?

Голос (за вікном). Не видно серед ночі.

Господиня. Це наша сільська Меланка.

Хор (за вікном).
А вчора звечора

пасла Меланка два качори.
Ой пасла, пасла загубила,
пішла шукати - заблудила.
Пішла шукати манівцями,
темними в лісі стежечками.

Відчиняються двері.

Входить Меланка.

Довга біла сорочка підперезана червоним поясом. Без запаски. Коси розплетяні. Замість волошків на голові терновий віночок. На обох долонях кров.

Меланка. Вийшла я вийшла
в чисте поле,
а там Василько плугом горе.
Ой, Васильочку, Василеньку
не йшли тут наші козаченьки?
Не йшли тут наші козаченьки,
ой тільки - ж люті вор'женькі.

Хор. (За вікном).

Чому-ж ти віроньки не йняла
й далі по світу мандрувала?

Меланка. Все мандрувала, та блудила

аж воріженьків цих зустріла.
—трьох воріженьків в чистім полі.
В руках рушниці,
лють в очах,
зоря крівавая на чолі.

Хор. Нашій Меланці чужий страх.
Деж ти Меланко пропадала,
куди-ж ти далі мандрувала?

Меланка. Пішла у пізню доріженьку,
слідом за мною воріженьки.
Мов тії звірі, жадні крови,
догнали у темній діброві.
Ой били ж мене, катували,
і на дубочку розіпяли.
Як глянула я по діброві,
— нема порадоньки мені...
застигнуть мої чорні брови
мов ця калина із крови.
Як подивилась я по полі...
— одна, однісенька тут гину.
схилила голову додолу...
лиш зорі дивляться у горі...

а в серці — вся моя країна.

Хор. А ти голівоньку схилила
і стала тихо помирати...

Меланка. Та щось в діброві засіяло
і вийшла з л'су Божа Мати
і з тим Дитятком на руках.
Вовків за нею сила,
наче ягнята при ногах.
Зняла Пречиста білі руки,
поглянула на мої муки,
на весь той ліс заголосила.
Тоді обсипавсь білий иний,
розвилось листя на ліщині...
та проліски кругом зацвіли,
...а я з дубочка — мов злетіла...
Упала Матінці до ніг,
а кров моя на білий сніг.
Пречиста звірям приказала,
щоб воріженьків розтерзали.
Сама до мене обізвалась:
Ой, ти Меланочко,

рідная донечко!
на тобі цей віночок,
що носив мій синочок.
Іди мерщій по Вкраїні.
Іди від хати до хати
народ мій посівати.
Скажи, що сталось чудо;
розвилось листя на ліщині...
— Нехай повірять люде.
Нехай розсловиться мовчаннє.
— це буде суд останній.
Вклонилась я її до ніг,
а кров моя на білий сніг.
Матінка рученьку схилила,
тай блогословила.

Хор. Ой, сталось чудо нині!
У темнім лісі під Новий рік
розвилось листя на ліщині,
иний на деревах зник,
зацвіли проліски сині.

Меланка. Ой, ходила я по всій Україні,

всю Україну змандрувала;
не пшениченькою, не житом,
а слізоньками посівала.
Ходила від хати, до хати
— щедрівку щедрувати.
Народ мій весь в крови,
народ мій у неволі,
замучений катами!
А милий мій...
з розрубаним чолом
у чистім полі,
під снігами.
Всю Україну обходила,
всю Україну змандрувала,
— не пшениченькою, не житом,
а слізоньками посівала.

Хор. Радуйся Земле змучена!
йде суд останній.

Дід. Нехай повірять люде,
що сталося чудо.
Нехай розсловиться мовчаннє.

Вбігають в хату цигане, циганки, коза, діди. Швидко зривають з себе лахміття та машкари. Кожен повстанець витягає з під поли рушницю. Господар і син хапають косу й вила.

Д і д. Нехай повірять люде,
що сталося чудо.
Нехай розсловиться мовчанє.

Г о л о с. А хто ж нас поведе?

М е л а н к а простягає закрівавлені руки. Тихо, але твердо.

Я поведу.

Д і д. На бій останній!

Благословить.

Тарнів. 29—31 хп
1921 р. ст. ст.

ВИДАВНИЦТВО
С. У. Д.

ВИЙШЛИ З ДРУКУ:

1. СВІЙ. Як забезпечити своє право на відшкододування за понесені населенням втрати під час походів на Україну ріжних чужинецьких військ.
2. Проф. О. ЕЙХЕЛЬМАН. Проєкт конституції—основних державних законів—У. Н. Р.
3. Статут Національного Союзу Української Державности.
4. С. У. Д. Зшиток № 1.

ДРУКУЮТЬСЯ І НЕЗАБАРОМ ВИЙДУТЬ В СВІТ.

1. Економичний Збірник ч. 1.
2. Проф. ЕЙХЕЛЬМАН: Проєкт конституції Землі, як складової частини федеративної У.Н.Р.
3. С. У. Д. Зшиток № 2.

ГОТУЮТЬСЯ ДО ДРУКУ.

1. ПРОКОПОВИЧ В. (на тему). Мученики За волю України. Заслання і вигнання.
2. САДОВСЬКИЙ В. Підручник Політичної Економії.
3. САДОВСЬКИЙ В. Нарис Економичної географії України.
4. ЧИКАЛЕНКО Л. Підручник геології.

Замовлення надсилати по адресу:

Warszawa, Długa 29 m. 6.

Книгарням книгарська знижка. Хто виписує безпосередньо од В-ва за пересилку не платить.

ВИДАВНИЦТВО
С. У. Д.

№ 5.

Ціна 60 м.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY